

WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW MULTIMEDIALNYCH
W NAUCE JĘZYKA UKRAIŃSKIEGO W ZS NR 5
IM. JANA PAWŁA II W LUBLINIE

Anna Choma-Suwała

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Polska)

Streszczenie. Układy multimedialne łąca wiele sposobów prezentowania informacji. Główną cechą multimediiów jest nie tylko to, że nadają informacjom atrakcyjną i urozmaiconą formę, ale również czynią atrakcyjnym sam proces uczenia się. Pobudzają także aktywność uczniów w czasie lekcji języka ukraińskiego. Zastosowanie programu prezentacyjnego pozwala na przygotowanie i sterowanie kolejnością slajdów zawierających tekst, obrazy, podkład muzyczny, komentarz słowny, sekwencje animowane lub wideo. Osobliwym walorem prezentacji multimedialnej jest możliwość dynamicznego przedstawiania statycznych treści kształcenia.

Słowa kluczowe: język ukraiński, kultura, literatura, geografia, związki polsko-ukraińskie, materiały multimedialne, e-learning, ocena języka ukraińskiego

Nauka języka ukraińskiego jako obcego na Lubelszczyźnie prowadzona jest zarówno w uniwersytetach, jak i różnego typu szkołach. W Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej język ukraiński nauczany jest, oprócz kierunku filologia ukraińska, jako język dodatkowy na II i III roku slawistyki (grupa rosyjsko-bułgarsko-ukraińska). Od roku akademickiego 2010/11 na mocy decyzji Rektora UMCS język ukraiński został wprowadzony na listę lektoratów języków obcych. Oferta ta, skierowana do studentów pierwszych roczników wszystkich wydziałów UMCS, spotkała się z dużym zainteresowaniem. Od roku akademickiego 2011/12 Instytut Filologii Słowiańskiej, dzięki staraniom pani prof. Lubov Frolak, prowadzi studia podyplomowe dla tłumaczy języka ukraińskiego.

Zakład Filologii Ukraińskiej od kilku lat realizuje także projekty skierowane do uczniów lubelskich szkół średnich i gimnazjów. I tak w roku 2009 pracownicy i studenci ZFU pod kierunkiem prof. Lubov Frolak poprowadzili *Otwartą lekcję języka ukraińskiego* w II Liceum Ogólnokształcącym im. Jana Zamoyskiego w Lublinie. Była ona odpowiedzią na zgłoszenie chęci podjęcia nauki tego języka przez ponad stu uczniów liceum. Wynikiem tej inicjatywy było podpisanie porozumienia, na mocy którego od 2009 r. prowadzone są zajęcia z języka ukraińskiego dla pierwszych i drugich klas tego liceum.

W 2010 w Zespole Szkół nr 5 im. Jana Pawła II w Lublinie odbyła się kolejna *Otwarta lekcja języka ukraińskiego*, której celem była prezentacja Ukrainy – jej języka, kultury, obyczajów, związków z historią i kulturą Polski oraz walorów turystycznych i bazy hotelarskiej. Podobnie jak w II LO, lekcja ta zapoczątkowała współpracę. Dyrekcja szkoły zwróciła się do ZFU z propozycją realizacji projektu *Ukraina – poznaj najbliższego sąsiada*, skierowanego do uczniów różnych klas (od I do IV) liceum ogólnokształcącego i technikum o specjalności turystyczno-gastronomicznej. W roku bieżącym jesteśmy również w trakcie realizacji projektu *Ukraina – kultura i język* w gimnazjum nr 9 im. cc. majora Hieronima Dekutowskiego. Gimnazjum od kilku lat nosi miano *Szkoły współpracy polsko-ukraińskiej* i podejmuje się różnych zadań mających na celu przybliżenie młodzieży kultury i języka ukraińskiego oraz szerzenie przyjaźni polsko-ukraińskiej. Szkoła m.in. współorganizuje konkursy dla lubelskich gimnazjów „Ukraina – terra (in) cognita” i gry miejskiej „Ukraina w Centrum Lublina”.

Całkiem zrozumiałe jest, że we wszystkich wyżej wymienionych szkołach mamy do czynienia z różnymi formami nauczania w zależności od postawionych celów. Swoje rozważania poświęcę wykorzystaniu materiałów multimedialnych w nauce języka ukraińskiego w Zespole Szkół nr 5 im. Jana Pawła II w Lublinie. Zajęcia w ramach wcześniej wspomnianego projektu autorstwa dr Marii Borciuch, dr. Mateusza Jastrzębskiego i dr Anny Chomy pt. *Ukraina – poznaj najbliższego sąsiada. Kurs języka ukraińskiego z elementami kultury ukraińskiej – poziom podstawowy* miały charakter integralny, a ich celem było kształcenie umiejętności i sprawności językowych oraz zapoznanie uczniów z historią, geografią, literaturą, i kulturą Ukrainy.

W rezultacie uczestniczenia w kursie oraz opanowania przewidzianych w jego programie treści programowych uczestnik zajęć powinien m.in.:

- rozumieć wyrażenia i najczęściej używane słownictwo dotyczące różnych dziedzin życia,
- porozumiewać się w prostych i rutynowych sytuacjach towarzyskich,
- czytać ze zrozumieniem krótkie, proste teksty,
- umieć znaleźć informacje w prostych materiałach dotyczących życia codziennego,
- napisać prosty tekst wykorzystując znane struktury gramatyczne oraz proste słownictwo,
- znać podstawowe struktury gramatyczne języka ukraińskiego.

Program kursu na poziomie podstawowym został przygotowany na 30 godzin zajęć lekcyjnych obejmujących typowe tematy i zagadnienia z języka ukraińskiego (gramatyka, sytuacje i funkcje językowe, wymowa ukraińskich samogłosek i spółgłosek, akcentowanie wyrazów). Podstawą opracowania zajęć były podręczniki kształcące język ogólny: *Ukraiński. Kurs podstawowy (z 2 dyskami CD)*, Warszawa 2009 oraz Олег Белей, *Розмовляєте українською?*, Wrocław 2006.

W tworzeniu programu zajęć najważniejsze było odpowiednie połączenie zagadnień językowych z kulturowymi. Należy podkreślić, że uczestnicy zajęć nie tylko nie znali języka ukraińskiego, ale również nigdy wcześniej nie poznali alfabetu cyrylicznego. Początkowe zajęcia były ukierunkowane na zainteresowanie ich kulturą, geografią, turystyką. Tematyka poszczególnych lekcji miała przykuwać uwagę ucznia i wzbudzać jego zainteresowanie. Takie tytuły jak: *Ukraina – jedno z największych państwo w Europie; Roksolana i Bohdan Chmielnicki – postacie historyczne, które zmieniły historię; Kozacy – niepokorny lud Ukrainy; Jak można spędzić czas wolny na Ukrainie?*, stanowiły podstawę dyskusji jeszcze przed rozpoczęciem zajęć. Jednocześnie każdy z tak ujętych tematów łączył się z określoną zawartością merytoryczną. Ważne było, aby uczeń, poszerzając swoją wiedzę ogólną dotyczącą Ukrainy, zapoznał się z podstawami języka. Każdy z tematów z tzw. „kulturówki” łączył się bezpośrednio z leksyką i gramatyką. Doskonale widać to chociażby na przykładzie lekcji 15 i 16 – *Historia bajkopisarstwa ukraińskiego w 18–19 w. «Захворіло ведмежатко» (O. Головка)*, gdzie od zagadnień dotyczących historii literatury ukraińskiej płynnie przechodzi się do słownictwa związanego z chorobą, nieszczęśliwymi wypadkami. Z kolei lekcja 13 i 14 – *Najnowsza historia stosunków polsko-ukraińskich* stała się podstawą do nauki pór roku, dni tygodnia, miesięcy i liczebników, a lekcja 9 i 10 – *Tradycyjne święta rodzinne i kościelne na Ukrainie* – relacji rodzinnych, określania stopni powinowactwa, członków rodziny oraz wprowadzenia zaimków.

Zastosowanie najnowszych mediów na lekcjach języka ukraińskiego jest w dzisiejszych czasach koniecznością, dlatego realizując projekt językowy w ZS nr 5 opracowałam poszczególne zajęcia, szeroko wykorzystując przy tym materiały multimedialne oraz zasoby Internetu. Multimedia są definiowane, jako

[...] określenie zestawu pomocy domowych obejmujących rozmaite materiały: teksty, filmy, nagrania magnetofonowe itp. Obecnie przez system multimedialny rozumie się dowolny system teleinformatyczny zdolny do przetwarzania, archiwizacji i dystrybucji danych w postaci dźwięku, ruchomych obrazów, fotografii, grafiki komputerowej i tekstów¹.

Dzięki wykorzystaniu takich pomocy można silniej oddziaływać na ucznia, ponieważ informacja dociera do niego wielokanałowo, łącząc przekaz słowny z wizualnym. Użycie multimedii kształci również sprawności językowe, takie jak: czytanie ze zrozumieniem, rozumienie ze słuchu, umiejętność doboru informacji oraz myślenie analityczne i teoretyczne. Jednocześnie zwróciłam uwagę na potrzebę obcowania uczniów z materiałami nacechowanymi kulturowo, a także na stworzenie odpowiednich warunków do budowania wiedzy o świecie i języku na podstawie własnych doświadczeń i obserwacji. Użycie materiałów kulturowych i multimedialnych miało pozytywny wpływ na zwiększenie moty-

¹ J. Bednarek, *Multimedia w kształceniu*, Warszawa 2006, s. 352.

wacji uczniów, a co za tym idzie na bardziej efektywne rozwijanie wszystkich sprawności językowych.

Pomoce wykorzystane w nauce języka ukraińskiego w ZS nr 5 to:

- prezentacje multimedialne: liniowe i interaktywne;
- programy komputerowe wspomagające naukę języka;
- programy telewizyjne;
- filmy fabularne, historyczne i edukacyjne;
- portale i wyszukiwarki.

Możliwość przetwarzania tekstu, dźwięku, obrazu, grafiki, mowy, a także muzyki to główna cecha prezentacji multimedialnych. Dla realizacji projektu przygotowałam kilkanaście prezentacji związanych z tematyką zajęć. Razem z innymi mediami zostały one wykorzystane do stworzenia strony internetowej poświęconej projektowi, z której mogli korzystać zarówno uczestnicy zajęć, jak i inne zainteresowane osoby.

Zgodnie z ogólnie przyjętą klasyfikacją wyróżniamy dwa typy prezentacji multimedialnych: prezentacje liniowe i interaktywne. Prosta prezentacja tzw. liniowa nie zawiera elementów nawigacyjnych pozwalających dowolnie zestawiać sekwencję slajdów. Proste prezentacje, w tradycyjnej formie dwuelementowych tablic, wykorzystywane były przeze mnie podczas lekcji poświęconych leksyce, ortografii i interpunkcji. Dzięki nim mogłam podać informację szybko, zwięźle i w łatwej do zapamiętania formie. Tego typu pomoce dydaktyczne sprawdzały się zwłaszcza podczas początkowych zajęć, kiedy uczniom przepisywanie słówek z tablicy sprawiało trudność. Dodatkowo wydrukowane przeze mnie slajdy pozwalały zaoszczędzić czas, skupić uwagę ucznia na znaczeniu słów, a nie mozolnym ich kaligrafowaniu. Przykładem tego typu prezentacji są: *Internet – źródło wiedzy o Ukrainie; Miękki znak i apostrof; Oświata (Lekcja 3 i 4)*.

Dla większego urozmaicenia przekazywanych treści przygotowywałam slajdy, które w prosty sposób przekazywały treść wraz z dodatkową ilustracją w postaci grafiki, zdjęcia, mapy lub plansze. Takie prezentacje przydatne były na lekcjach poświęconych geografii, historii czy architekturze, podczas których mogłam pokazać uczniom obiekty historyczne czy też bogactwo ukraińskich krajobrazów. Wśród prezentacji tego typu są: *Roksolana i Bohdan Chmielnicki – postacie, które zmieniły historię (Lekcja 7 i 8); Kozacy – niepokorny lud Ukrainy; Architektura Ukrainy (Lekcja 12 i 13); Zamki Ukrainy (Lekcja 21 i 22)*. Najbardziej znaczące dla prezentacji słowa, daty, zwroty zostały podkreślone. Takie slajdy spotkały się z zainteresowaniem uczniów, zadawali oni pytania dotyczące ubioru, architektury czy historii i wyrażali chęć bliższego poznania Ukrainy, np. podczas wakacyjnego wyjazdu.

Największą popularnością wśród uczniów cieszyły się sekwencje slajdów połączone z dźwiękiem, muzyką lub głosem lektora. Stosowanie nagrań urozmaicało lekcje, poświęcone problemom języka, a jednocześnie łączyło się z umuzykalnieniem młodzieży. W prezentacjach obok portretów, wykorzystałam fragmenty recy-

tacji, muzyki i tradycyjnych piosenek. Zwłaszcza te ostatnie sprawiały, że uczniowie ożywiali się i chętniej uczestniczyli w lekcji. Dodatkowo poznanie takich piosenek, jak: *Ой чорна я си чорна, Два кольори, Ой чий то кінь стоїть* stanowiło wstęp do nauki leksyki dotyczącej wyglądu zewnętrznego, kolorów czy historii kozactwa ukraińskiego. Natomiast fragmenty recytacji, audio książek urozmaicały prezentacje literackie, takie jak: *Literatura ukraińska – bać się jej czy ją pokochać (Lekcja 1 i 2); Najwybitniejsi przedstawiciele literatury ukraińskiej (Lekcja 5 i 6); Historia bajkopisarstwa ukraińskiego (Lekcja 15 i 16)*. W początkowej fazie nauki ważne dla zrozumienia treści było użycie obok oryginalnych fragmentów recytacji również ich polskich tłumaczeń, dlatego w slajdach można było odnaleźć tłumaczenia m.in. *Eneidy* Iwana Kotlarewskiego i *Kateryny* Tarasa Szewczenki.

Zaawansowaną formą zastosowania omawianych multimediiów jest pokaz z użyciem klipów wideo. Większość sekwencji filmowych zaimportowałam m.in. z dostępnych w Internecie fragmentów nagrań wideo, recytacji Jurija Andruchowycza i Andrija Lubki, w ich własnym wykonaniu. Dodatkowo nadały one dokumentowi charakter autentyczności i wzbudziły zainteresowanie odbiorców, którzy spotkali się z różnorodnością form i treści występujących w literaturze ukraińskiej.

Bardziej złożone pokazy posiadają dodatkowe składniki pozwalające np. wracać do poprzedniego slajdu, uruchamiać animację, aktywować dźwięki i muzykę. Tego rodzaju pokazy, nazywane interaktywnymi, wykorzystałam w prezentacjach *Ukraina – jedno z największych państw w Europie (Lekcja 1 i 2); Taras Szewczenko – malarz (Lekcja 5 i 6)*. Taka forma prezentacji, dzięki opóźnionej animacji, pomagała w utrwalaniu i sprawdzaniu wiedzy dotyczącej m.in. położenia, geografii i podziału administracyjnego Ukrainy.

Jeśli chodzi o problematykę prezentacji, warto podkreślić również tę dotyczącą wiedzy o religii i folklorze ukraińskim. Podczas zajęć o tradycyjnych świętach rodzinnych i religijnych wykorzystano prezentacje dotyczące tradycyjnych dań bożonarodzeniowych (prezentacja *Kutia i uzwar (Lekcja 23 i 24)*), ornamentyki i symboliki ukraińskich pisanek (prezentacja *Ukraińska pisanka (Lekcja 23 i 24)*). Lekcja poświęcona ukraińskiemu strojowi ludowemu to oprócz prezentacji *Ukraiński strój ludowy (Lekcja 19 i 20)*, przyczynek do zapoznania uczniów z ornamentyką i znaczeniem ukraińskiego ręcznika obrzędowego (prezentacja *Weselny ręcznik – Lekcja 19 i 20*). Slajdy zawierają szczegółowy opis symboliki ukraińskiego weselnego ręcznika. Zajęcia dotyczące tematyki tradycyjnych ukraińskich potraw to prezentacje związane z tematem *Tradycyjne potrawy (Lekcja 23 i 24); Ukraińskie obrzędowe potrawy (Lekcja 23 i 24)*. Zawierają one zdjęcia potraw z opisem ich składu i przygotowania oraz określeniem tradycyjnego znaczenia.

Układy multimedialne łączy wiele sposobów prezentowania informacji. Główną cechą multimediiów jest nie tylko to, że nadają informacjom atrakcyjną

i urozmaiconą formę, ale również czynią atrakcyjnym sam proces uczenia się. Pobudzają także aktywność uczniów w czasie lekcji. Zastosowanie programu prezentacyjnego pozwala na przygotowanie i sterowanie kolejnością slajdów zawierających tekst, obrazy, podkład muzyczny, komentarz słowny, sekwencje animowane lub wideo. Osobliwym walorem prezentacji multimedialnej jest możliwość dynamicznego przedstawiania statycznych treści kształcenia.

Prezentacje to tylko jeden rodzaj materiałów multimedialnych wykorzystany podczas realizacji projektu *Ukraina – poznaj najbliższego sąsiada*. Zajęcia były również urozmaicane dostępnymi zasobami internetowymi. Głównym z nich były audiowizualne programy przeznaczone do nauki języka ukraińskiego: *Ukrainian Lesson; Ukrainian – Beginning Level; Ukrainian – Intermediate*. Programy te są skierowane do angielskojęzycznego ucznia, jednak nie stanowiło to problemu, a dla osób znających język angielski było dodatkową zachętą do nauki.

Ukrainian Lesson (<http://www.HowToSpeakUkrainian.com>) to podstawowe słownictwo dotyczące życia codziennego. Kurs składa się z 9 lekcji, dzięki którym uczeń może samodzielnie poćwiczyć znajomość słownictwa, pisownię i wymowę m.in. podstawowych kolorów, zwierząt, miesięcy, dni, środków transportu itp. Oczywiście w gronie filologów lekcje te mogą spotkać się z pewnymi zastrzeżeniami dotyczącymi wymowy lub transkrypcji fonetycznej, ale jest to najprostsza, ogólnodostępna forma samokształcenia.

Kurs *Ukrainian – Beginning Level – Lesson 1–20* jest programem do nauki języka ukraińskiego na poziomie podstawowym. Zawiera 20 tekstów o różnorodnej tematyce, począwszy od *Zawierania znajomości*, poprzez dialog *Ukraińska rodzina; Ulubione zajęcia; Pokój; Zakupy; Która godzina*, na dialogu *W restauracji* kończąc. Większość z zawartych w tym programie konwersacji została wykorzystana podczas zajęć. Dodatkowo były one pomocne w wykonywaniu prac domowych. Ich atutem jest to, że, obok audiowizualnego przekazu, podane są dialogi w formie pisemnej, umożliwiającej wydruk i wykorzystanie ich podczas zajęć. Ciekawe jest to, że mimo widocznej sztuczności w scenkach, przygody głównego bohatera Steve’a z Toronto spotkały się z dużą sympatią uczniów, którzy wręcz dopominali się kolejnych odsłon jego pobytu na Ukrainie. Na tej podstawie można wysnuć wniosek, że taka forma nauki jest wpływa na emocje odbiorcy, a przez to staje się również bardziej atrakcyjna.

Drugim, bardziej zaawansowanym, kursem jest *Ukrainian – Intermediate Level*. Podobnie jak poziom podstawowy obejmuje 20 lekcji. Kurs zaczyna dialog *Знайомство*, a kończy tekst *Луч до дьвга*. Bohaterką kolejnych lekcji jest Catherine – siostra Steve’a z pierwszej części kursu, która podczas na początku podróży poznaje ukraińskiego przedsiębiorcę Tarasa. W towarzystwie tych dwóch osób uczeń poznaje Ukrainę, Kijów, Uniwersytet Kijowski, ukraińskie tradycje bożonarodzeniowe itp. Kurs zawiera dialogi i teksty do samodzielnego czytania.

Kolejną pomoc stanowiły kursy audio, jak chociażby wspomniany *Ukrainian*. Kurs podstawowy (dostępny na www.jezykiobce.pl), który przeznaczony

jest dla osób rozpoczynających naukę języka. Zawiera on książkę oraz dwie płyty audio, uczy 1500 słów i zwrotów dotyczących życia codziennego. Do książki dołączono zapis nagrań, ćwiczenia, ciekawostki, m.in. o kozakach, Kijowie, Odessie, Lwowie, pomarańczowej rewolucji. Część gramatyczna wyjaśnia najważniejsze zagadnienia oraz zawiera wskazówki dotyczące wymowy. Nauka pozwala na opanowanie języka na poziomie podstawowym A2. Umożliwia to zrozumienie zdań i wyrażeń często używanych (rodzina, zakupy, najbliższe otoczenie, praca), a także porozumiewanie się w tym zakresie.

Wszystkie wymienione kurs stanowiły element nauki w szkole lub w domu. Dawały okazję do aktywnego poszukiwania informacji i kształtowania sprawności językowych.

Istnieje także szereg cieszących się popularnością wśród młodzieży multimedialnych programów edukacyjnych na platformach e-learningowych, które były skutecznym dopełnieniem zajęć szkolnych. Tak zwany e-learning w edukacji językowej niesie ze sobą szereg korzyści dla ucznia, nauczyciela i szkoły. Możliwość wykorzystania autentycznych, aktualnych materiałów, tekstów, dźwięku i obrazu, oszczędność czasu, papieru i zwiększenie atrakcyjności wykonywanych zadań – to tylko niektóre zalety e-nauczania. Taką formę nauki stanowi kurs języka ukraińskiego dostępny na <http://www.ukrainski.slowka.pl/>. Oprócz poprawnej wymowy podstawowych słówek zawiera on minirozmówki zawierające zwroty, związane z następującymi blokami tematycznym: przedstawianie się, rozmowa, zakwaterowanie, pytanie o drogę, transport, kupowanie biletu, pieniądze, kłopoty z samochodem, jedzenie, wypadki losowe itp. Na stronie znajduje się również ogólna charakterystyka gramatyki język ukraińskiego: liczebniki, przymiotnik, rzeczownik, zaimki oraz artykuł *Falszywi przyjaciele* – dotyczący homonimów w języku polskim i ukraińskim.

Podobną formę nauki języka ukraińskiego stanowi anglojęzyczny kurs z rozmówkami w 40 językach *Learn languages online for free with 100 audio (mp3) files* na stronie <http://www.goethe-verlag.com/book2/index.htm>. Dzięki dowolnemu doborowi języków można samodzielnie uczyć się również ukraińskiego. W nagraniach znajdziemy leksykę i podstawowe konstrukcje językowe dotyczące 100 różnych dziedzin, m.in. rodziny, szkoły, dni tygodnia, transportu publicznego, wypadku drogowego, zwiedzania miasta, odprawy celnej, podróży, wyjścia do kina i wiele innych.

Takich ogólnie dostępnych kursów internetowych jest bardzo dużo. Kolejnym przykładem jest *Darmowy internetowy kurs języka ukraińskiego*, który można pozyskać ze strony PortEuropa: <http://www.porteuropa.eu/ucz-si-ukrainskiego>. Portal zawiera również artykuły o ukraińskiej polityce, gospodarce i turystyce, zarówno w języku polskim, jak i ukraińskim (*Krym – główne ośrodki wypoczynkowe cz. I – Jałta; Цікаві місця в Кракові*).

Podczas zajęć dotyczących historii, geografii czy folkloru w celu zapoznania uczniów z realiami życia na Ukrainie uciekałam się do zademonstrowania

dostępnych na portalach internetowych filmów dokumentalnych, historycznych i edukacyjnych. Pomocną stała się strona <http://glas.org.ua/>, na której znajdują się zarchiwizowane nagrania telewizyjne (*Телекомпанія Глас*). Ta internetowa stacja telewizyjna tworzy programy dotyczące różnych aspektów życia na Ukrainie. I tak, projekt *Зодчество* – to popularnonaukowe, historyczne programy dla młodzieży i dorosłych. Można tu znaleźć audycje dotyczące świątyń, pałaców, teatrów i ich historii. Bohaterami programu *Портрет* są znane postacie historyczne, przedstawiciele różnych dziedzin życia, działacze polityczni, poeci, artyści, naukowcy, lekarze. Natomiast program *Спадщина* opowiada o różnych zakątkach Ukrainy związanych z życiem i działalnością znanych postaci historycznych.

Війна без переможців [Історія ОУН-УПА] to film dokumentalny wyprodukowany przez kanał telewizyjny „Інтер” (<http://inter.ua/uk/>) w 2002 r., składający się z pięciu serii, będący próbą przedstawienia historii ziem ukraińskich od września 1939 r. do końca 1940 r. Jedna z serii (pod tytułem *Кров за кров*) poświęcono polsko-ukraińskiemu konfliktowi na terenie Wołynia i Galicji. Program ten stał się uzupełnieniem lekcji 13 i 14 – *Najnowsza historia stosunków polsko-ukraińskich*.

Дzieje Polaków – Ukraińcy po stronie wroga (<http://www.tvp.pl/historia>), to z kolei program wyprodukowany przez TVP Historia w 2009 i poświęcony udziałowi Ukraińców w powstaniu warszawskim.

Zajęcia poświęcone geografii, architekturze, głównym miastom i atrakcjom turystycznym urozmaicane były dzięki programowi edukacyjnemu *ТОП-10 України, серія 1, частина 1–3*, poświęconemu głównym zamkom Ukrainy. O pięknie i różnorodności ukraińskich krajobrazów, wartych zobaczenia miejscach, ciekawych zwyczajach, interesującej historii w sposób humorystyczny i z odrobiną ironii opowiadają twórcy programu *Унікальна Україна 2-серія 14–33, частина 1–2*.

Istnieje także szereg popularnych programów edukacyjnych skierowanych do młodzieży szkolnej, które dotyczą bezpośrednio historii Ukrainy. Ich fragmenty zaprezentowałam podczas lekcji 7 i 8 *Roksolana i Bohdan Chmielnicki – postacie, które zmieniły historię, Kozacy – niepokorny lud Ukrainy (Lekcja 12 i 13)*, m.in.:

- *Історія України (2009) частина 1*,
- *Історія України (2009) частина 2*,
- *(1 / 25) Країна. Історія українських земель: Війна 1941–45*,
- *Історія Українських земель. Київ. Громадянська війна*,
- *Історія Українського козацтва – 1*,
- *Історія Українського козацтва – 2*,
- *Історія України. Частина перша*.

Są to bardzo interesujące, oparte na pracach historycznych, m.in. D. Doroszenka, M. Hruszewskiego, filmy fabularne, historyczne i animowane zawierające dokumenty oraz wspomnienia naocznych świadków wydarzeń historycznych. Opowiadają one w sposób prosty i przystępny dla młodego odbiorcy o historii Rusi Kijowskiej, Księstwa Halicko-Wołyńskiego, Siczy Zaporoskiej,

o walkach podczas I i II wojny światowej. Zarówno forma, jak i treść tego typu programów, oprócz zadań typowo informacyjnych, wpływają również na rozwój umiejętności językowych ucznia, takich jak rozumienie ze słuchu.

Warto również wspomnieć o bardzo ciekawych filmach dokumentalnych lub całych seriach, dotyczących poszczególnych miast ukraińskich, ich historii i atrakcji turystycznych, których w Internecie jest pod dostatkiem. Należy tu wymienić cykl dokumentalny *Львів відомий / невідомий* składający się z 6 części, poświęconych najciekawszym tajemnicom Lwowa: *Тасмниця львівських левів; Там, під Львівським замком, Подзвін львівських годинників; Тасмниця львівських підземель; Мандрі львівськими подвір'ями; Подих львівського каменю (Lekcja – 27 i 28).*

Włączenie oprogramowania komputerowego do nauki języka obcego oraz rzutnika multimedialnego daje np. możliwość odsłuchania dowolnego słowa lub fragmentu tekstu, zwrócenie uwagi na najważniejsze treści, tworzenie na poczekaniu prostych ćwiczeń bazujących na tekstach, prezentowanie filmów, wykresów i animacji, wykonywanie zadań interaktywnych, odtwarzanie piosenek w wersji karaoke, zapisywanie notatek i ćwiczeń w pamięci komputera, a także wiele innych.

Zasadniczym celem multimedialnego nauczania języków obcych w szkole, powinno być jak najlepsze przygotowanie młodzieży do zdobywania dalszych umiejętności językowych. Chodzi o wykształcenie młodzieży, która będzie potrafiła korzystać z zalet nowoczesnej technologii kształcenia w doskonaleniu i we wspomaganium własnego rozwoju, będzie umiała myśleć krytycznie, refleksyjnie i twórczo w celu rozwiązywania problemów z wykorzystaniem multimedii. Możliwość korzystania z różnorodnych programów, ze słowników multimedialnych, szybki dostęp do nieprzebranych zasobów informacji, autentyczność i aktualność materiału, pozwala na samodzielną bezstresową dopasowaną do indywidualnego tempa naukę oraz wielokrotne powtarzanie danego materiału. Elżbieta Gajek podkreśla, że używając komputera i Internetu w trakcie nauki „uczeń [...] używa więcej samodzielności w pracy nad językiem. Dostęp do materiałów językowych oznacza dostęp do kultury obcojęzycznej, możliwość uczestnictwa w niej i przeżywania jej wartości”². W takim procesie nauczania nauczyciel jest osobą wspierającą, angażującą i motywującą uczniów do aktywności.

Projekt dydaktyczny *Ukraina – poznaj najbliższego sąsiada* miał na celu również aktywizowanie młodzieży poprzez różnego rodzaju działalność pozalekcyjną. Uczestnicy zajęć z języka ukraińskiego w ZS nr 5 brali udział w wieczorkach zorganizowanych przez Koło Naukowe Studentów Ukrainistów UMCS poświęconych ukraińskim pieśniom ludowym *Ukraińskie karaoke*, w wieczorze kolęd ukraińskich, w warsztatach pisankarskich. Dzięki takim przedsięwzięciom udało nam się na tyle zaciekawić młodzież problematyką ukraińską, że nasi podopieczni wzięli udział w Konkursie Poezji i Prozy Ukrain-

² E. Gajek, *Komputery w nauczaniu języków obcych*, Warszawa 2002.

skiej w Lublinie oraz Konkursie Słowistycznym (II miejsce – prezentacja *Narodzenie dziecka*, autorstwa Magdaleny Siczek i Karoliny Jabłońskiej), przygotowali wieczór poświęcony Tarasowi Szewczence, wykazali się również samodzielnością i inwencją w tworzeniu prac zaliczeniowych kończących projekt. Były to prezentacje: *150 rocznica śmierci Tarasa Hryhorowicza Szewczenki*; *Podział administracyjny Ukrainy*; *Pomarańczowa rewolucja*; *Wesele na Ukrainie* i in.

LITERATURA

- Bednarek J., 2006. *Multimedia w kształceniu*, Warszawa.
- Gajek E., 2002. *Komputery w nauczaniu języków obcych*, Warszawa.
- Komorowska H., 2002. *Metodyka nauczania języków obcych*. Fraszka Edukacyjna, Warszawa.
- Pfeiffer W., 2001. *Nauka języków obcych od praktyki do praktyki*, Poznań.
- Twardoń M., 2005. *Zamiast podręcznika – Internet*, w: *Nauka języków obcych w dobie integracji europejskiej*, (pod red.) K. Karpińska-Szaj, Łask.

MEDIA USE OF THE MATERIALS IN SCIENCE UKRAINIAN LANGUAGE IN SCHOOL NUMBER 5 THE NAME JOHN PAUL II IN LUBLIN

Summary. Multimedia links many manners of presenting of information's. There is main feature of multimedia not only, that they transmit attractive information's and diversified form, but they make process of teaching (learning) also attractive. They prompt activity of pupil (disciple) in time of lesson of Ukrainian language also. Employment of presentation program allows preparation and steering sequence of slide text, images, musical cushion, word comment, sequences animated or video. Capability dynamic to introducing of content of static education is particular value of multimedia presentation.

Key words: Ukrainian language, culture, literature, geography, Polish-Ukrainian relationship, multimedia, e-learning, assessment of the Ukrainian language